

§ 243. Πρέσβεις.

Οἱ πρέσβεις ἔχουσι τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν παρὰ τῆ ξένη πολιτεία. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη τυγχάνει οὕσα λεπτή. Εἶνε ἀντιπρόσωποι τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς προσωπικότητος τῆς χώρας, ἧτις ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς τὴν ἐντολὴν ταύτην. Ἐντεῦθεν τὸ πολλαχῶς ἀπαραβίαστον αὐτῶν καὶ εἰδικαί προνομίαι, ἐξαιρετικῶς ἐπὶ τιμῇ παραχωρούμεναι.

Τὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου κατενοήθησαν ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ ἐν πολέμῳ κήρυκες τοιαύτην τινὰ εἶχον ἔκπαλαι ἱεράν λειτουργίαν. Ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων αἱ πρεσβεῖαι ἦσαν συνηθέσταται, ἐντεταλμένοι πολιτικὴν ἀποστολὴν ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων οἱ λαμβάνοντες διπλωματικὴν ἀποστολὴν πρὸς ἐπιχειρήσιν διαπραγματεύσεων ἐκαλοῦντο *legati* ἢ *oratores*. Ἀξίως τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν οἱ πρέσβεις ἀπήλαυον πολλῶν δικαίων, ἦσαν ἀπαραβίαστοι, οὐδ' ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δικαστηρίων τῆς χώρας, παρ' ἧ ἐπρέσβευον, ἀλλὰ δὲν παρέμενον ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τῇ χώρᾳ· τῆς ἀποστολῆς δ' αὐτῶν ληξάσης, ἐπανέστρεφον εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος· καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς μὴ ὑφισταμένης ζωηρᾶς ἐπικοινωνίας τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πρώτη ἢ ἐν Ῥώμῃ παπικὴ αὐλὴ κατενόησε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποστολῆς μονίμων πρέσβειων, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ τοῖς Τούρκοις. Ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ὁ θεσμὸς οὗτος ἤρξατο γενικευόμενος ἐν Εὐρώπῃ. Καθ' ὅσον αἱ διεθνεῖς κοινωνικαὶ σχέσεις ἀνεπτύσσοντο, μείζων δ' ἢ ἐπιμιξία καθίστατα μεταξὺ λαῶν καὶ τῶν δυναστευόντων οἴκων, καθίστατο ἀναγκαιοτέρα ἢ σύστασις μονίμων πρεσβειῶν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς συνθήκης τῆς Οὐεστφαλίας.

Ἐκτοτε αἱ πρεσβεῖαι κατέστησαν ἐν τῶν σπουδαιοτάτων ὀργάνων τῆς διεθνοῦς τῶν πεπολιτισμένων λαῶν ἐπικοινωνίας, ἐντολοδόχοι τῶν κυβερνήσεων, ἀντιπρόσωποι τῶν συμφερόντων τῆς ἀποστελλούσης πολιτείας.

Ἐν τῇ προσωπικῇ αὐτῶν ιδιότητι οἱ πρέσβεις παραλλάσσουσι κατὰ χώραν, ἐξ ἧς ἀποστέλλονται καὶ παρ' ἧ πρεσβεύουσιν. Συνήθως διαίρουνται εἰς τρεῖς κατηγορίας: τὴν τῶν ἰδίᾳ πρέσβειων, ἐν ἧ συμπερι-

λαμβάνονται οἱ Legati καὶ Nuntii τοῦ Πάπα, τὴν τῶν Ἐκτάκτων ἀπεσταλμένων καὶ πληρεξουσίων ὑπουργῶν καὶ τῶν Ἐπιτετραμμένων. Ἄλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη ὁσημέραι λαμβάνει τυπικὴν μᾶλλον ἢ οὐσιαστικὴν σημασίαν.

Ἰδίων τινῶν προνομίων ἀπολαύουσιν οἱ πρέσβεις ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν. Αὐταὶ δὲ εἶνε τὸ δίκαιον τῆς ἐλευθέρως ἐξασκήσεως τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, σπουδαιότατον ἄλλοτε ἐν χρόνοις τῆς θρησκευτικῆς τῶν πολιτειῶν μισαλλοδοξίας, ὅποτε ἐπετρέποντο μόνον αἱ τῆς καθεστηκυίας θρησκείας τελεταί, ἤδη δὲ μὴ κεκτημένον τὴν παλαιὰν σημασίαν ἐκτὸς εἰδικῶν περιπτώσεων. Ἐπίσης ἀπολαύουσι μὲν οἱ πρεσβεῦται φορολογικῶν τινῶν καὶ τελωνειακῶν ἀτελειῶν, ἀλλὰ μόνον προσωπικῶν.

Ἡ διεθνὴς αὕτη πολιτικὴ λειτουργία τῶν πρέσβειων, ἡ καὶ διπλωματία κληθεῖσα, ἐκακολογήθη πλέον ἢ ἅπαξ ἔνεκα τοῦ δυσχεροῦς τῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων αὐτῆς. Ὁμολογουμένως ἐν τούτοις παρέσχε καὶ παρέχει μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν πολιτισμόν. Τὰ ὄργανα αὐτῆς εἶνε οἱ θεματοφύλακες τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἅμα καὶ οἱ διερμηνεῖς τῆς φιλίας καὶ συνεργασίας τῶν ἀνθρώπων.

§ 244. Πρόξενοι.

Τὰ καθήκοντα τῶν προξένων τυγχάνουσιν ὑποδεέστερα τῶν διπλωματικῶν λειτουργῶν τῶν πολιτειῶν, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἢ ἀποστολὴ αὐτῶν ὑπῆρξεν ἔκπαλαι διαφέρουσα. Ἄν οἱ πρῶτοι ἐκπροσωπῶσι τὰς πολιτείας ἐν τῇ καθολικῇ αὐτῶν συνεργασίᾳ, οἱ δεῦτεροι πραγματοποιῶσι τοῦτο διὰ τῆς αὐτοῖς ἀνατεθειμένης ὑποστηρίξεως καὶ προαγωγῆς τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν συμφερόντων τῶν πολιτειῶν.

Ὡς ὁ τῶν πρέσβειων, οὕτω καὶ ὁ τῶν προξένων θεσμὸς ἀναζητητέος ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Οἱ πρόξενοι τῶν Ἑλλήνων, οἱ patrones τῶν Ῥωμαίων πολλὴν ἔχουσι τὴν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς προξένους· ἐπὶ τῇ διαφορᾷ μόνον, ὅτι πάλαι μὲν ὠρίζοντο οὗτοι ὑπὸ τῆς πολιτείας, παρ' ἣ ἐξήσκουν τὰ καθήκοντα αὐτῶν, νῦν δὲ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸναντίον. Ἄλλ' ἰδίᾳ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ τούτου χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ μέσου αἰῶνος. Ἐν τῇ διὰ τῶν Σταυροφοριῶν ἀρξαμένη μεγάλῃ ἐμπορικῇ ἐπικοινωνίᾳ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως κατενοήθη ἡ ἀνάγκη

τῆς συστάσεως ἐμπορικῶν πρακτορείων τῆς δευτέρας ἐν τοῖς λιμέσι τῆς πρώτης καὶ μετὰ ταῦτα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως καθιερώθη τὸ σύστημα τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἀναφουμένων διαφορῶν τῶν ἐμπόρων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρακτορεῖον, δι' ἀνδρῶν, τὸ πρῶτον μὲν ἐκλεγομένων ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπικυρουμένων ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, εἶτα δὲ σὺν τῇ ἀναπτύξει τῶν διεθνῶν σχέσεων τῶν πολιτειῶν ἀποστελλομένων ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν ἐπὶ ἐμπορίᾳ ἰδίᾳ παρεπιδημούντων ἐν τινὶ χώρᾳ ὁμοεθνῶν.

Σήμερον οἱ πρόξενοι ὑπάγονται εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τοὺς ἀποστελλομένους ἐν εὐνομουμέναις πολιτεῖαις, παρ' αἷς ἐλαχίστην κέκτηνται δικαιοδοσίαν καὶ ἀσημάντων ἀπολαύουσι προνομίων καὶ εἰς τοὺς ἀποστελλομένους παρὰ πολιτεῖαις μὴ διατελούσαις ὑπὸ τέλεον εὐνομα καθεστῶτα, παρὰ ταῖς μὴ χριστιανικαῖς. Ἐν ταῖς δευτέραις ταύταις οἱ πρόξενοι περιβάλλονται ὑπὸ ἐξαιρετικῆς δυνάμεως ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν προνομίων καὶ ἀτελειῶν, ὡς καὶ οἱ πρέσβεις· ἔχουσι δικαστικὰ καθήκοντα ἐν ταῖς ἀναφουμέναις διαφοραῖς μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ἐνὶ λόγῳ αἱ προξενικαὶ ἀρχαὶ ἀποτελοῦσι στοιχειώδη μικροσκοπικὴν πολιτείαν ἐν τῇ βαρβάρῳ, παρ' ἣ ἐδρεύουσιν.

Βεβαίως ἀπὸ διεθνοῦς πολιτικῆς ἀπόψεως, ἀπὸ τῆς ἰσότητος, ὁ τοιοῦτος τῶν προξένων θεσμὸς ἐν ταῖς μὴ χριστιανικαῖς πολιτεῖαις παρίστησί τι τὸ ἔκτροπον, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων ποριζόμεθα τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ προξενικὸν τοῦτο καθεστῶς τὰ μέγιστα συμβάλλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων καὶ συμφερόντων τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐμπορίας, ἣτις ἐγένετο ἔκπαλαι μία τῶν πρωτίστων δυνάμεων τῆς ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Τὸ δίκαιον τοῦ Ἀσύλου.

§ 245. Ἐννοια τοῦ Ἀσύλου.

Ἡ ἐπιεικεία καὶ ἡ φιλανθρωπία, ἡ χάρις ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐννοίᾳ, δὲν εἶνε μόνον προσόντα τοῦ ἀτομικοῦ ἀνθρώπου, ἐλαυνομένου ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων τῆς συμπαθείας καὶ τῆς φιλαλληλίας. Αὕτῃ ἡ πολιτεία, ἢ ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτῆς ἠθικῇ ιδέᾳ περιλαμβάνουσα τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ἀναγκαίως ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῶν αἰσθημάτων τούτων οὐχὶ μόνον κατὰ θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πράξιν. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τῆς φύσεως τῆς πολιτείας κεῖται ὁ ὑπέροχος αὐτῆς σκοπός, ἠθικός ἅμα καὶ κοινωνικός. Οὕτως ἡ πολιτεία σὺν τῇ πραγματώσει τοσοῦτων ἄλλων γενναίων σκοπῶν ἐν τῇ ἀποστολῇ ὑπὲρ ἀναπτύξεως τῆς φιλανθρωπίας προσφέρει ἄσυλον εἰς τὸν ζητοῦντα τοιοῦτον.

Ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας παροχὴ αὕτῃ ἀσύλου εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀποστολὴ ἀνθρωπίνη. Εἶνε ἡ εὐρυτέρα ξενία, ἣν προσφέρει τῷ ζητοῦντι τό τε ἄτομον καὶ τὸ σύνολον. Ἐν ταῖς βαρβαρωτάταις τῶν κοινωνιῶν ὑφίσταται ἡ φιλοξενία, ἣτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθίσταται θρησκευτικὴ ὑποχρέωσις. Οὕτως ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, τοῖς Ἑλλησι, τοῖς Ῥωμαίοις, ὧν οἱ ναοί, τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ ἄλλοι ἱεροὶ τόποι καθίσταντο ἄσυλα τῶν φυγάδων. Ὁ Χριστιανισμός, ὅστις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο θρήσκευμα τῆς ἀρχαιότητος ἐξῆρε τὴν ιδέαν τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἐπιεικείας, ἀνεγνώρισε κρεῖττον τὴν φύσιν τοῦ ἀσύλου, πρὸς τοῦτο δ' ἔταξε τοὺς ναοὺς. Αἱ κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαι νεώτεραι πολιτεῖαι, εἰ καὶ ἀποσχοῦσαι ἐνίοτε τῶν θεμελιωδῶν αὐτοῦ δογμάτων καὶ ἀντὶ τῆς φιλανθρωπίας ἐκδηλώσασαι ὑπερφιλανθίαν, ἐσεβάσθησαν τὸ ἄσυλον. Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους τῶν μεγάλων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀδικημάτων μεταξὺ τῶν πολιτειῶν, ἐν τῷ ἰλίγγῳ τῶν κρατούντων ἐνστίκτων δὲν ὀλιγωρήθη ἡ ιδέα

τοῦ ἀσύλου. Ἐπίσκοποι καὶ κοσμικοὶ ἡγεμόνες ἀναγνωρίζουσι καὶ σέβονται τὸ δίκαιον αὐτοῦ.

§ 246. Τὸ Δίκαιον τοῦ Ἀσύλου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Κατ' ἀρχὴν τὸ ἔδαφος πάσης χώρας εἶνε ἄσυλον οὐ μόνον τοῖς κατοικοῖς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις, τοῖς ζητοῦσι καταφύγιον. Τούτου ἕνεκα οὐδεμίαν πολιτεία ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσῃ ἀνεξετάστως τὸν ἐν αὐτῇ καταφυγόντα ξένον, οὔτε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διὰ τῆς βίας ἀπαγωγὴν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπίσης δὲν εἶνε ὑπόχρεως ν' ἀνεχθῆ, ἵνα καταστῇ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἄσυλον παντὸς ἐγκληματίου. Ἡ ἐξάσκησις τῆς φιλανθρωπίας εἶνε εἰς τῶν κλήρων τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὅτε ὑπὸ τὸ ἄσυλον αὐτῆς ἐξασφαλίζεται κοινὸς καὶ ἐπικίνδυνος κακοποιός, ἡ ἰδέα τῆς φιλανθρωπίας ἐκλείπει.

Συμφώνως ἄρα τῇ ἠθικῇ ἐννοίᾳ τῆς πολιτείας αὕτη δὲν δικαιούται νὰ παραδώσῃ, οὐδ' ὑποχρεοῦται πρὸς τοῦτο, πολίτην αὐτῆς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς ξένους, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ πράξῃ τοῦτο ἀπολύτως.

Δυνατὸν νὰ καταφύγῃ παρ' αὐτῇ, ζητῶν ἄσυλον ἀνὴρ, ἀποπειραθεὶς τὴν βελτίωσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἠττηθεὶς ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνι, μάρτυς φαύλης πολιτικῆς καταστάσεως, ἧς ἐπεζήτησε τὴν μεταβολήν. Ποσάκις ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἐλαχίστη ὑφίσταται ἀπόστασις μεταξὺ Καπιτωλίου καὶ Ταρπηίας! Θεωρεῖται ὑπόχρεως ἡ πολιτεία νὰ παραδώσῃ τοῖς δημίοις αὐτοῦ τοιοῦτον ἄνδρα, ὅστις ἴσως μετὰ τινὰ χρόνον δυνατὸν ν' ἀνακληθῆ εἰς τὴν πατρίδα, ἐπικρατησασῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθεισῶν ἰδεῶν; Τούτου τηρουμένου ἡ πολιτεία καθίσταται συνένοχος ἐγκληματικῶν πράξεων. Ἄλλ' ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ὅτε ὁ καταφυγὼν παρ' αὐτῇ εἶνε κοινὸς κακοποιός, μέλλων νὰ καταστήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς χώρας, παρ' ἧ εὖρεν ἄσυλον, ἀφετηρίαν ἀθεμίτων ἐπιχειρήσεων, ἡ ὑπερασπίζουσα αὐτὸν πολιτεία ἀρνεῖται πάντα ἀνθρώπινον νόμον, συγχέουσα τὴν φιλανθρωπίαν μετὰ τοῦ ἐγκλήματος, ἢ μᾶλλον ὑποτάσσουσα ἐκείνην εἰς τοῦτο. Τότε ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀσύλου αἱ μεταξὺ τῶν πολιτειῶν φιλικαὶ σχέσεις θέλουσιν ἐκλίπη, ὄντος ἐπιτετραμμένου ἐκά-

στη νὰ ὑποθάλη τὰ φοβερώτατα τῶν ἐγκλημάτων ἐξ ὀνόματος τοῦ δικαίου τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς καὶ τῆς ἀσυλίας.

Κατὰ τὸ νῦν κρατοῦν διεθνὲς δίκαιον ἡ ἰδέα τοῦ ἀσύλου δὲν εἶνε ἀπόλυτος. Εἶνε μὲν ἀνεγνωρισμένη ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λαῶν καὶ ἱερὰ ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν ἀσυλίας τοῖς πολιτικοῖς φυγάσιν, ἀλλὰ τοῦτο καθ' ὅσον οὔτοι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνοι ἐχθροὶ τῆς ἀνεγνωρισμένης δημοσίας τάξεως, ζητοῦντες τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς πρὸς ἐπικράτησιν ἀνηθίκων ἀρχῶν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς κοινούς ἐγκληματίας πᾶσα πολιτεία ὑποχρεοῦται καὶ δικαιούται νὰ παραδώσῃ τούτους τῇ ζητήσασα πολιτικῇ ἀρχῇ.

Πρὸς διακανόνισιν τῶν κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἀσύλου καὶ τὴν εὐνομον τάξιν καὶ ἀμοιβαιότητα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν πλεῖσται ἐγένοντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους διεθνεῖς συμβάσεις μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων. Καθισταμένης ἀποδεκτῆς τῆς ἀρχῆς, ὅτι πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ πολιτισμοῦ δέον νὰ ἐκλίπη πᾶσα μεταξὺ τῶν λαῶν ἀφορμὴ δυσπιστίας, ἧς ὑπό τινος ἐπόψεως εἶνε ἐκδήλωσις τὸ ἄσυλον, ἡ ἰδέα τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν πολιτειῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς δημοσίας τάξεως κατὰ τῶν ἐπιβούλων αὐτῆς εἶνε συνθήκη ἀπαραίτητος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ λεγομένη "Ἐκδοσις τῶν ἐπὶ ἐγκλήματι κατηγορουμένων ἢ καταδικασθέντων εἶνε πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ὑποχρέωσις. Οὕτως ἡ πολιτεία δὲν ἀρνεῖται, ἀλλ' ἀναγνωρίζει τὸ καθεστὼς τῆς δικαιοσύνης τῶν ἄλλων πολιτειῶν, συντελοῦσα παντὶ τρόπῳ εἰς τὴν κραταίωσιν αὐτοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ καταστῇ ὑπόχρεως ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ καταστήσῃ ἑαυτὴν θεραπαινίδα τῶν πολιτικῶν αὐτῶν συμφερόντων· ἐν τῇ καταρτισθείσῃ συμβάσει δύναται νὰ τηρήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς δίκαιά τινα περὶ ἐκδόσεως ἢ μὴ τῶν ἐπὶ πολιτικοῖς ἢ ἄλλοις ὁμοίοις ἀδικήμασι καταδιωκομένων, ὧν ἡ ἐκδοσις θὰ ἦτο ἄρνησις μᾶλλον ἢ ἐνίσχυσις τῆς ἠθικῆς μεταξὺ τῶν λαῶν τάξεως καὶ ἀλληλεγγύης. Ἀλλὰ τούτου ἕνεκα, παρέχουσα τοῖς καταδιωκομένοις προστασίαν καὶ ἄσυλον, δικαιούται καὶ ὀφείλει ν' ἀξιῶσῃ παρ' αὐτῶν τὴν εἰρηνικὴν διαβίωσιν, οὐχὶ δὲ νὰ ἐπιτρέψῃ συνωμοτικὰς καὶ ἀνατρεπτικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς πολιτείας, πρὸς ἣν διατελεῖ εἰς φιλικὴν ἐπικοινωνίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

Τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον.

§ 247. Ἡ θεωρία.

Τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτοῦ ἐννοίᾳ καὶ πραγματώσει διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους: τὸ δημόσιον διεθνὲς δίκαιον, τὸ κανονίζον τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν πολιτειῶν σχέσεις καὶ τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον, οὗ ἀντικείμενον τυγχάνουσιν αἱ ἰδιωτικαὶ σχέσεις ἀτόμων, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους πολιτείας.

Ὁ δεύτερος οὗτος κλάδος τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἀνεπτύχθη καὶ ἐμορφώθη ἰδίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Οἱ ἀρχαῖοι λαοί, ἐν ἀπομονώσει διαβιοῦντες καὶ ἐν ἀμοιβαίῳ ἀποκλεισμῷ, κατ' ἐλάχιστον δὲ συνδεδεμένοι ἀλλήλοις δι' ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας, ἤκιστα κατενόησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ τοιούτου δικαίου. Νῦν μετεβλήθησαν τὰ πράγματα. Ὁ ὀρίζων τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ηὐρύνθη, ὑπερβάς τὰ ὅρια τοῦ τόπου. Σχέσεις ποικίλαι παράγονται ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιμιξίας. Κατὰ ποῖον δίκαιον θέλουσιν αὐταὶ κανονισθῆ; Ἐν τῷ προβλήματι τῆς διακανονίσεως ταύτης κεῖται ἡ θεωρία καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν κανόνων τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐκάστου τῶν συναλλασσομένων μερῶν μὴ ἐξαρκοῦντος πρὸς τοῦτο.

Οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τὴν ιδιότητα ἀτόμων, ἀνηκόντων εἰς δύο ἢ πλείονα πολιτικά συστήματα, διεπόμενα ὑπὸ ἰδίας νομοθεσίας, συναλλάσσονται. Ἐν περιπτώσει συγκρούσεως τίς κανὼν δικαίου θέλει ἄρῃ τὴν σύγκρουσιν ταύτην καὶ ἐπαναγάγῃ τὴν ἐκλιποῦσαν ἁρμονίαν; Τούτου ἐλλείποντος, δυσπιστία ἤθελεν ἀναπτυχθῆ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ματαίωσις πάσης συμπράξεως.

Ἐντεῦθεν ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους κατανοηθεῖσα ἀνάγκη τῆς δημιουργίας δικαίου, κανονίζοντος τὰς ἰδιωτικὰς σχέσεις ἀτόμων εἰς διαφόρους ἀνηκόντων πολιτείας. Ἡ σύγκρουσις τῶν νόμων

διαφόρων πολιτειῶν πλέον ἢ ἅπαξ παρέσχε πράγματα καὶ τῇ ἐπιστήμη τῶν νόμων καὶ τῇ δικαστικῇ ἐξουσίᾳ καὶ τῇ διεθνεί πολιτικῇ. Εὐνόητος ἄρα ἡ ἀνάγκη ἀναγνωρίσεως γενικῶν κανόνων διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Βεβαίως αἱ νομοθεσίαι τῶν πεπολιτισμένων λαῶν κατ' οὐσίαν ἤκιστα διαφέρουσιν ἀλλήλων. Ἄνθρωποι, ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν ἱστορικὴν περίοδον, κατέχοντες τὴν αὐτὴν βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ, ἀναγνωρίζουσι τὸ αὐτὸ δίκαιον, οἱ δὲ κύριοι αὐτοῦ κανόνες οὐδαμῶς παραλλάσσουσιν. Αἱ σχέσεις τῆς Ἰδιοκτησίας, τῆς Οἰκογενείας, τῆς Ἐνοχῆς ἐξελισσονται ὁμοιομόρφως. Ἐν τῇ ζωῇ δὲ τῶν λαῶν ἐπικοινωνία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑφίσταται. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι πολλοὶ κανόνες, διαφέροντες ἀλλήλων, ὧν ἡ ἄρσις καὶ ἡ συνδιαλλαγή ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν διεθνῶν συμφερόντων.

Ἐν τῇ συνδιαλλαγῇ ταύτῃ κεῖται ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.

§ 248. Ἡ κωδικοποίησις τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Τὸ διεθνὲς δημόσιον δίκαιον τείνει ὁσημέραι νὰ τύχη ποιᾶς τινος κωδικοποιήσεως. Καθ' ὅσον ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος ἀναγνωρίζεται ἐν τῇ συνειδήσει τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο λαμβάνει μείζονα ὑπόστασιν. Αἱ πολιτεῖαι, ὡς ἠθικὰ πρόσωπα, ὑποκείμενα δικαίων καὶ ὑποχρεώσεων, προσπαθοῦσι νὰ κανονίσωσι τὰς σχέσεις αὐτῶν οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ τῆς ἰσότητος. Ἀνάλογόν τι θέλει συμβῆ κατ' ἀνάγκην καὶ ὡς πρὸς τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον. Βεβαίως πλήρης κωδικοποιήσις, ἐνιαῖον ἰδιωτικὸν δίκαιον, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ. Παρὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὰς κοινὰς ροπὰς τῶν πεπολιτισμένων ἀνθρώπων, διαφορὰ αὐτῶν κατὰ τόπον εἶνε καὶ λογικὴ καὶ ἀναγκαία, ἄρα καὶ διαφορὰ τῶν νομίμων αὐτῶν κανόνων, ἄρα καὶ σύγκρουσις. Σήμερον ἐν τῇ συνδιαλλαγῇ τῶν συγκρούσεων τούτων κρατοῦσι πολλαὶ ἀντινομίαι μεταξὺ τῶν πολιτειῶν καὶ τῶν συγγραφέων παρὰ τὰς ἀξιεπαίνους πρὸς ἄρσις αὐτῶν προσπαθείας καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιφανοῦς ἐπιστημονικοῦ ὀμίλου τῶν

καθ' ἡμᾶς χρόνων (1). Ἐν τούτοις αἱ ἀντινομίαι αὐται δύνανται νὰ ἐκλίπωσι σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς ἀναρρήσεως γενικῶν κανόνων, δυναμένων νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκ τῶν συγκρούσεων τῶν νόμων προβλημάτων παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν νομοθεσιῶν. Ἐν τῇ κοινωνικῇ ὀργανώσει τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τινος συνδέσμου τῶν πεπολιτισμένων πολιτειῶν τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως καὶ λειτουργίας ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν λαῶν διεθνοῦς ιδιωτικοῦ δικαίου δύναται νὰ τύχη τῆς προσηκούσης λύσεως. Καθολικὸς διεθνῆς κώδιξ αὐτοῦ εἶνε βεβαίως λίαν δυσχερής. Ἄλλ' οὐχ ἤττον ἐν τῷ ιδιωτικῷ δικαίῳ τῶν λαῶν δύναται ν' ἀντιγραφῶσιν αἱ σχετικαὶ διατάξεις, ἐρειδόμεναι ἐπὶ τῆς ἰσοτελείας πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὑπόδειγμα τῆς νέας ταύτης ἀρχῆς παρέσχε πρό τινος χρόνου διὰ τοῦ ἀστικοῦ αὐτῆς κώδικος ἡ νέα Ἰταλία. Ὡς ἐκήρυξεν εὐγενῆς ἀντιπρόσωπος τῶν νέων τούτων ἰδεῶν, ὁ Μαντσίνης, τὸ δίκαιον δὲν ἐρείδεται ἐπὶ τῶν μεταβαλλομένων τῶν ἀνθρώπων συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀναλλοιώτου ἀνθρωπίνης φύσεως, ὑπερτέρας οὔσης τῶν ἐθίμων, τῶν νόμων καὶ τῶν συνθηκῶν (2). Τούτων ἡ δικαία καὶ λογικὴ διακανόνισις εἶνε τὸ ἔρεισμα τῶν κοινωνιῶν, ἀλλ' ἅμα καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πολιτείας.

Ἴσως δὲν κείται μακρὰν ἡμῶν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν τοιαῦται ἀρχαὶ θέλουσι λάβῃ πραγματικὴν ὑπόστασιν. Ἡ ἀναγνώρισις καὶ καθιέρωσις ἐν τοῖς ἀστικοῖς τῶν πολιτειῶν κώδιξι γενικῶν κανόνων πρὸς ἄρσιν τῆς συγκρούσεως τῶν νόμων, τῶν κανονιζόντων τὰς ιδιωτικὰς σχέσεις συναλλασσομένων ἀνθρώπων, ἀνηκόντων εἰς διάφορα πολιτικὰ συστήματα, ἀλλ' ἅμα καὶ ἡ σύστασις ἀνωτάτου διεθνοῦς δικαστηρίου, ἐδρεύοντος ἐν τινὶ ἐλευθέρῳ πόλει καὶ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν κοινὴν πασῶν τῶν πολιτειῶν αἰγίδα, ἐξασκουῦντος ἐποπτικὴν δικαιοδοσίαν καὶ δυναμένου ν' ἀπαγγεῖλῃ τὴν τελευταίαν ἐτυμηγορίαν ἐπὶ τῶν εἰς αὐτὸ ἐφειβαλλομένων νομικῶν ζητημάτων· τοιοῦτον ἔργον θέλει τιμῆσθαι μὲν τὴν παγκόσμιον δικαιοσύνην, ἀλλ' ἅμα καὶ διευκολύνῃ τὴν ἀνθρωπίνην συναλλαγὴν καὶ ἐπικοινωνίαν.

(1) Τοῦ Institut de droit international.

(2) Mancini, Diritto internazionale καὶ Laurent Droit civil international κτλ.